

Soort van de maand: *Eristalis pratorum*

In deze nieuwsbrief kan je een versimpelde tabel voor *Eristalis* vinden. En daar kan je nu meteen wat mee doen! Deze zomer willen we extra aandacht besteden aan *Eristalis pratorum*. Deze *Eristalis* zit qua uiterlijk precies tussen *E. pertinax* en *E. tenax* in. Hij is dus groot en heeft een tamelijk glimmend achterlijf. *E. pratorum* is te herkennen aan het lange lichtbruine vleugelstigma.

Volgens deskundigen is er iets vreemds aan de hand met *E. pratorum*. Het is een tamelijk zeldzame soort, maar af en toe komt hij opeens veel meer voor. Toen men de gegevens van de afgelopen eeuw eens op een rijtje zette bleek *E. pratorum* om de twaalf jaar een piek in het aantal waarnemingen te vertonen. Volgens de berekeningen zou 1997 de top van de huidige piek zijn, waarna het aantal waarnemingen snel af zal nemen en pas over een jaar of zeven weer toe zal nemen. Nou is het natuurlijk leuk om dit jaar goed op te letten en te kijken of *E. pratorum* inderdaad zoveel voor komt. Je kan hem de hele zomer vangen en ik zal je vast verklappen, ik heb er dit jaar op de al een aantal gezien (met Pasen in Zuid-Limburg en verder rondom Wageningen). Dus, let goed op de *Eristalissen* en geef je waarnemingen z.s.m. door aan het ZP!

Liane Lankreijer

Determinatie van de meest voorkomende *Eristalis*-soorten

Eristalissen komen vaak in grote getale voor op (scherm)bloemen en vallen door hun grootte nogal op. Ze lijken op het eerste gezicht op honingbijen. In het begin is het niet altijd even

makkelijk om met de tabel op de goede soort uit te komen, daarom in dit stukje wat tips.

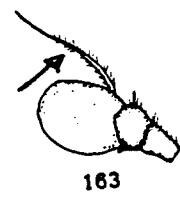
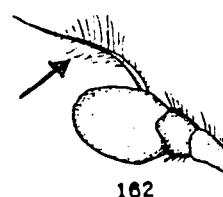
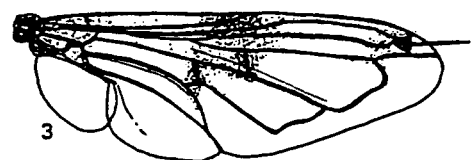
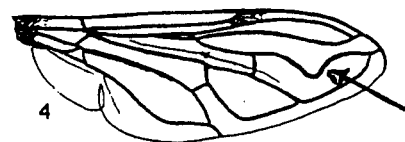
In dit tabelletje staan alleen de meest voorkomende soorten zodat je niet in verwarring wordt gebracht door de andere soorten die in de gewone tabel ook nog staan. Als je op een soort bent uitgekomen dan moet je nog wel even in de tabel kijken voor de verdere beschrijving van het beest (grootte, vliegtijd)

Het geslacht *Eristalis* herken je doordat ze:

- * een bij-achtig uiterlijk hebben;
- * in de vleugel een *Eristalis*-bocht zit (de tekst uit de sleuteltabel hiervoor is "ader 3 met een bocht naar beneden in cel II duikend, figuur 4 uit de tabel

- * cel I in de vleugel is gesloten zie figuur 3,
- * de ogen hebben geen lichte vlekjes (vooral aan de onderkant)

Nu je weet dat je een *Eristalis* in je handen hebt loop je achtereenvolgens de volgende kenmerken af:

- 1.a. Tarsen ('voeten') van voorpoten en middenpoten zijn overwegend geel (licht gekleurd); de 'kegelbijvlieg', zo genoemd omdat het mannetje een opvallend kegelvormig achterlijf heeft.

Eristalis pertinax

- 1.b. Tarsen van voor- en middenpoten niet beide geel.

--> 2

- 2.a. Ogen met twee opvallende haarrijen (figuur 160). Met het blote oog zie je twee donkere strepen over de ogen lopen, vandaar dat deze soort de 'blinde bij' genoemd wordt.

Eristalis tenax

- 2.b. Ogen zonder donkere bandjes.

--> 3

- 3.a. Gezicht bijna helemaal wit behaard zodat er (bijna) geen middenstreep te zien is, voor Eristalissen vrij klein. N.B.! Bij oudere exemplaren is er soms toch een soort middenstreep zichtbaar maar dan zijn de vleugels ook duidelijk afgevlogen.

--> 4

- 3.b. Gezicht met een lichte beharing en een brede kale middenstreep.

--> 5

Twee sterk op elkaar lijkende soorten:

- 4.a. Antenneborstel (dus het sprietje op het derde antennelid!) met lange haren (figuur 162). Bij het mannetje raken de ogen elkaar over enige afstand.

Eristalis arbustorum

- 4.b. Antenneborstel zonder lange haren (figuur 163). Bij het mannetje staan de ogen net niet helemaal tegen elkaar aan.

Eristalis abusivus

N.B.! Als je bij deze vraag niet goed kijkt kom je dus op de verkeerde soort uit. Deze beesten moet je dus echt gevangen hebben om te weten welke soort het is. Kijk met je loepje naar de sprieten tegen een lichte achtergrond, de lucht bijvoorbeeld. Als controle op jouw determinatie moet je bij deze soorten dus op het formulier ook zeker aangeven of het een mannetje of een vrouwtje is, als je dat niet kan dan heb je ook niet goed genoeg gekeken voor de sprieten.

- 5.a. Vleugelstigma (donkere vlekje in de boventophoek van de vleugels) is minstens driemaal zo lang als breed. Grotere soort.

Eristalis pratorum

- 5.b. Vleugelstigma kleiner

--> 6

- 6.a. Vleugelstigma is een klein vierkant stipje. Van de achterpoot is het eerste tarslid enigszins verdikt; duidelijk dikker dan de volgende tarsleden.

Eristalis nemorum

- 6.b. Vlekken op segment twee (eerste segment op het achterlijf dat je ziet, dus meteen achter het schildje) geheel dof. Achterdij steeds aan de basis (helemaal bij het lichaam) geel. Achtertars helemaal zwart. Over de vleugel loopt meestal een donkere zigzagband.

Eristalis horticola

N.B.! Er zijn enkele andere (zeldzamere) soorten die ook een donkere band/vlek in het midden van de vleugels hebben. Bij deze soorten zijn de vlekken op het tweede segment gedeeltelijk glimmend en bovendien is een deel van de achtertars geel. Wanneer je deze soort vindt dan kan je hem het beste verzamelen, omdat dit een complex van enkele moeilijk herkenbare en zeldzame soorten betreft!!

In de Levende Natuur heeft september vorig jaar een artikel gestaan over de rol van insecten in het natuurbeheer: "Biodiversiteit betreft ook insecten" van Aat Barendregt. Het artikel is een pleidooi voor het gebruik van 'groene' lijsten om de biodiversiteit van een bepaald gebied te beoordelen. Tot nu toe wordt door de overheid vooral gebruik gemaakt van rode lijsten, die aangeven hoe bedreigd een soort is. Bij insecten is dat echter moeilijk voor elkaar te krijgen, vandaar het voorstel voor 'groene' lijsten. Onderstaande is het grootste deel van het artikel en geeft goed aan wat voor het zweefvliegenproject de dilemma's zijn t.a.v. natuurbescherming.

Biodiversiteit betreft ook insecten

Voor de meeste insecten en andere groepen van niet-aanbare soorten bestaat geen duidelijk beleid. Dit heeft deels te maken met de onbekendheid, maar ook met de beleidsaanpak. In dit artikel wordt aangegeven op welke wijze insecten bij kunnen dragen aan het behoud van natuur en biodiversiteit. We proberen een middel te ontwikkelen waarmee de mensen die bezig zijn in het veld hun verzamelde informatie kunnen inzetten in het beleid tot behoud van de natuur.

Biodiversiteit

De overheid gebruikt in het natuurbeschermingsbeleid vooral de zeldzaamheid van belangrijke soorten. Insecten zijn echter erg talrijk (17.000 in Nederland) en het aantal personen dat zich beroepshalve of als amateur bezig houdt met een bepaalde soortengroep is ongeveer omgekeerd evenredig met de grootte van die groep: tienduizenden vogelaars en vele duizenden floristen staan tegenover enkele honderden insectenspecialisten die dan van vele duizenden soorten de verspreiding en ecologie moeten bestuderen. Het is praktisch niet haalbaar van al deze insectesoorten de zeldzaamheid en de mate waarin ze bedreigd worden, exact aan te geven.

De zweefvliegen als voorbeeld

Zweefvliegen zijn met ruim 300 soorten vertegenwoordigd in ons land. Per soort is wel een verspreidingspatroon in Nederland aan te geven. Veel soorten zijn

kenmerkend voor de oostelijke helft van het land, danwel voor de westelijke helft. Tevens zijn verschillende soorten zeer kenmerkend voor een bepaald ecosysteem, zoals bijvoorbeeld *Parhelophilus consimilis* voor de goed ontwikkelde laagveengebieden of *Lejops vittata* voor de brakke moerassen langs de kust. Ondanks het ontbreken van een dicht meetnet voor deze soorten, kan de zeldzaamheid redelijk worden aangegeven. Toch is de ingang 'zeldzaamheid' geen praktisch uitgangspunt bij het opstellen van een beleid ter bescherming van zweefvliegen vanwege het volgende:

Van de ongeveer 50 echt zeldzame soorten is nagegaan, waardoor ze zeldzaam zijn (Barendregt, 1994). Eenderde van deze soorten is alleen in Zuid-Limburg aangetroffen, waar allerlei Centraal-Europese soorten hun noordwest-grens hebben. Een aantal soorten valt af, omdat die in geheel Europa zeldzaam zijn en derhalve nauwelijks gegevens over een specifieke verspreiding bekend zijn. Enkele soorten zijn vervolgens kenmerkend voor een zeldzaam optredende combinatie van milieu-omstandigheden. Uiteindelijk blijft er een handvol 'gewone' zeldzame soorten over, eventueel geschikt voor opname in een Rode Lijst. Dit geringe aantal zeldzame soorten is zeker niet representatief voor alle soorten zweefvliegen, zeker niet omdat we niet weten *waarom* ze zeldzaam voorkomen. Ook de ecologische ingang kan nauwelijks gebruikt worden als selectie criterium voor